

FOGLALAT: Magyarország és Erdély: Almanachtársaság; Kisfaludytársaság; Horváth József néhai kalocsai kanonok alapítványa ügyében; *Gömör megye:* törvénykezési és közügyi intézkedések; 's a t.; biharmegyei hírek; az adószedés ügyében; gyöngyösi viszonyok; szigetihéti ünnepély; mármarosai gazdasági hírek; ünnepdísztelenítő ingerkedés Veszprémmegyében; népnevelési akadályok a reform. hitvallásuknál, tekintettel a haza hűszónokihoz intézett szózatra; gyapjuügy; 's a t.) Spanyolország (hirlapi bajok, elegy; 's a t.) Anglia (hivatalos nyilatkozat Amerika ügyében; a parlamenti üléseket februárig szándék elhalasztani; 's a t.) Franciaország (nyomozások Pappart ellen; újabb zavargások Parisban; 's a t.) Külföldi elegyhir. Gabonaár. —

Magyarország és Erdély.

(Horváth József néh. kalocsai kanonok alapítványa ügyében.) Azon jutalomkérdésre, melyet a pesti theologiai kar Horváth József néhai kalocsai kanonok alapítványának értelme szerint 1839ki aug. 15kén ada föl, a köv. 1840. aug. 28-ig mint kitűzött határnapig két felelet érkezett, és pedig ezen jelmondatokkal: 1) Az istenért, királyért és hazáért. 2) Megesal okosságunk, de segít az isten rajtunk. Mivel pedig ezen feleletek közül egyik sem felelt meg az alapító szándékának és a főnerített kar kívánatának: a kitett 250 f. p. p. jutalom ez alkalommal ki nem adhatván, az említett pályamunkák írói, feleletök visszavehetése végett, n. t. t. idősb Szabó János urhoz, mint a theol. kar jövő esztendei dékánjához utasítottak. Továbbá a köv. 18^{11/2} iskolai évre járandó 250 f. p. p. jutalom azon munka írójának fog kiadni, mely a közelebb lefolyt négy évben magyar nyelven kiadott theologiai munkák között, a közönség véleménye 's a theol. kar itélete szerint, legjobbnak találatik. E végett bizodalommal fölszólítottak az ide tartozó nagyobb munkák írói: ne sajnálják 1839, 1840, 1841 és 1842i munkáik egy példányát n. t. t. idősb Szabó János urhoz beküldeni. Pesten, aug. 14kén 1841. A theologiai kar nevében Fillinger Leopold s. k. ugyanazon kar dékánja.

(Kisfaludytársaság.) Mit hazánkban százados tespedés alatt elhanyagoltak, azt most minden tekintetben gyorsan, sőt nem ritkán rohanó lépésekkel törekszenek elérni és kipótlani. A sok társulat és egyesület legkülönbözőbb czélokra folyást egymást éri, 's ezek közül több már születésekor keblében hordja az enyészet siralmas magvát, részint meggondolatlan elhamarkodás, részint czélszerűtlensége miatt. Vannak azonban szerencsére számos oly társulatunk is, melyek évről évre szebbe virágnak 's hatalmas léptekkel közelitnek azon czél felé, melyet alapulásukkor magoknak kitűztek. Ez utóbbiak közé örömmel számíthatjuk a Kisfaludytársaságot, melynek alapítói nem ígértek sokat, nem kürtölék terveiket és azon sok jót, mit eszközölni reményltek, hanem szerényen egyesültek elhunyt barátjuk emlékének csöndes és zajtalan megünneplésére, mit ébresztő jutalmakkal hoztak kapcsolatba, leginkább szépművészeti irodalmunk emelésére. 1836. nov. 12kén állott össze, „Kisfaludytársaság” név alatt a dícső elhunytak 10barátja, 's 1890 pgó forinttal munkálkodását azonnal megkezdé, és azóta tetteg tanúsítá, milly sokat tehet szilárd jó szándék illy csekély erővel is. Hoszszas lenne itt mind azt elsorolni, mit eddig e társaság tett, 's azért elég legyen említünk most megjelent évlapjait, 's egyszersmind röviden érintenünk azon nagyobb kiterjedést, melyet ezentul munkálkodásának adni szándékozik. E napokban jelent meg a budai kir. tud. egyetem bőtiivel igen díszes kiadásban. „A Kisfaludytársaság évlapjai” 2 kötet n8r. finom velinen kemény táblában 280 és 275 lap, ára 3pengő for.; a két kötet dús tartalmáról csak azt jegyezzük meg, hogy abban tudományokat és mulattatást kedvelők egyiránt gazdag élvezetet találnak, 's különösen az utóbbiakra nézve elég leendő mondanunk, állításunk bizonyításaul, hogy a kedvelt Jósikától mind a két kötet egy egy jeles novellát foglal magában. Mi a társaság leendő nagyobb kiterjeszkedését illeti, annak bizonyosan mindenki szívéből örvend, mert a szépirodalom mindenek fölött leginkább képes nemzeti nyelvünket életre kapadni, miután a szépnemmel kedvelteti azt meg, melyre a törvényeket nem igen alkalmazhatni. A Kisfaludytársaság ugyanis a szépirodalmat és széptant tüzi ki magának irányul, melyre az akademia nem terjeszkedhetik oly nagy figyelemmel, mennyi arra kívántatik, hogy valamely tárgy egyetemes hatásu legyen. Ennélfogva e társaság tagjait és pénzalapját nagyobbítván, tágabb kört nyitand magának, havonként üléseket tart szépirodalmi fölolvasásokkal, az egész szépirodalmat figyelemmel kísérvén minden munkát tagjai által megbíráltat 's e bírálókat időről időre kiadván az izlés-kifejlésnek irányt lörekszik adni, szóval, mindent elkövetend, hogy nemzeti szépirodalmunkat lehetőségig fényes tetőpontra segítse fölemelni, 's munkálkodásai sikerét évről évre kiadandó „Évlapjai” kötetiben fogja tudatni, miket egyszersmind jelesb szépirodalmi elemzőmunkák érdekesbitendnek. Hogy e társaság szép buzgalmát méltánylani fogják hazánkiai és szépeink, abban pillanatig sem kéteskedünk, mert a valódi jó és hasznos még nálunk sem szokott most már viszhang nélkül maradni. Záradékol még azon örvendetes újdonságot említjük meg, miszerint elhunyt Kisfaludy Károly munkáinak első kiadása már elkelvén, 's napról napra szaporodván a tudakozások újabb kiadás iránt, a társaság e költséges vállalatot létesíteni elhatározá, 's a korán kimúlt költő minden munkáit újra nyomatja egy kötetben, igen díszes, és mégis igen olcsó kiadásban, melynek első szállítványa hihetőség még ez évben, vagy a jövőnek elején meg fog jelenni. A kiadásra Schedel Ferenczet bizta meg a társaság, kinek izlése és ismért buzgalma bizton reménylhetik, hogy Kisfaludynk szellemszülettjeit oly alakban bírándjuk, mely egész irodalmunknak dízére fog válni.

(Almanachtársaság.) Többszöri kérelem után sem érkezvén be valamennyi kiadatott aláírási iv, a társaság szükségesnek látja még egyszer sürgetően kérni az illető t. cz. aláírásgyűjtőket: sziveskedjenek a kezeiknél levő aláírási ivateket, akár irta azokat valaki alá, akár nem, a közelgő novemberi vásárig Pestre fölküldeni Csanády Ferencz társasági pénztárnokhoz, újvilágutczai Reisinger házba, hol részvényeiket is átvehetik meg azon t. cz. aláírók, kik azt

tenni mindedig feledék. Ugyan e közelgő novemberi vásár alkalmával vasárnap, nov. 14kén délelőtti tíz órakor a magyar tudós társaság teremében tisztújító nagy gyűlést tartand az Almanachtársaság, melyre minden t. részvényes hivatalos, 's akkor egyszersmind a „Nemzeti almanach” 2dik, vagyis 1842ki kötete 10 aczélmetszetű képpel meg fog jelenni, mire nézve a vidéki könyvárusok különösen figyelmeztetnek, hogy rendelvényeiket előre megtehessék. Az igazgató választmány meghagyatából, Pesten, sept. 25kén. Nagy Ignác, jegyző.

☉ Rima-Szombat, sept. 18: Szeptemberi évnegyedes gyűlésünkről vagyok a Jelenkor olvasóit értesítendő, melyet mindig R. Szombatban szoktunk megtartani. Ugyanis Gömörnek Kishonttal öszszekapcsolatása óta, 2 megyei házzal vagyunk megáldva, 's ennél fogva 3 törvényszakot és annyi évnegyedes gyűlést Pelsüczön, egyet R. Szombatban ülünk meg. E körülménynek következtése, — mit némelyek épen nem akarnak áldásul tekinteni — a rabok, per-tár 's a t. ide 's oda szállítása, szóval a nomád élet izlése. — A gyűlés tárgyra terve, felsőbb parancsolatok közül részvétünket leginkább igénylé a nm. helytartóság azon intézménye, melyben tudunkra adja, hogy felirásunkra: kegyeskednék ő felsége törvényhatóságunkat attól, hogy az evang. vallásra áttérni akarókat 6 heti oktatás végett az illető lelkészhez állítani tartozzék, feloldozni 's tagadó választ nyertünk, egyszersmind néhány név szerint előadott egyedet megnevezett plebanusokhoz állítani meghagyja. A megye Rendei most sem győzöttetvén meg a parancsolat törvényben gyökerezéséről, ezt a nm. helytartóságnak megírják, 's az illetőknek minden bele avatkozás nélkül egyszerűen tudokra fog adatni, mi rendelés érkezett ügyökben. — A nm. helytartóság azon kérdésre, lehetne é már most, a külföldi vas- és aczél-sodrony behozatalának tilalmát megszüntetni, és minő vámot kellene ez árucikkekre vetni, megyénk azt válaszolandja, hogy ha a magyar vas a csász. örökös tartományokba vám nélkül kimehet, ugy a külföldi sodrony behozásának tilalmát eltörleszthetn' sazt mérsékelt vám mellett szabadon be is bocsáthatni. *Pozsony* vmegyének, a pozsony-nagyszombati vasut pártolására felszólító levele következtiben, a szolgabírói karnak meghagyatott, igyekezzék a járásokban e vállalatnak részvényeseket szerezni. — Ugyanez történt a magy. gazd. egyesület elnökének Károlyi György gr. urnak levelével is 's az ahhoz mellékelt aláírási ivatekkel. Mi meg vagyunk győződve, hogy ez uton sem a vasut sem a gazd. egyesület nem igen fog gyarapodni. Sz. K. a gazdasági egyesületet a RR. pártolásába ajánlván, indítványozá: hogy az aláírási ivatek azonnal helyben környeltessenek, mi azonban R. M. azon észrevételére, hogy az erkölcsi kényszerítés lenne, 's illy közhelyben egyik a másik kedveért is aláírunk, bár azután fáj — elmellőztetett. — Közrészvételre talált Temes és Szatmár vmegye a Részek viszakapcsolása tárgyában költ levele. — Zemplény, Baranya, Temes, Liptó vmegyék vegyes házasságokat tárgyzó leveleik, megyénk e részben már intéz-kedvén, tudomásul vétettek; hasonló okból csupán tudomásul vétetett Csanád vmegyéje levele is, melyben tudunkra adja lépéseit, b. Mednyanszky Alajos ő exczjának, az 1840, 5 tczben tulajdonított czim miatt. — Meleg részvételre talált Nógrád levele, melyben értesít, mikép egyik kath. tagjának megtiltott fiát a losonezi ref. iskolába járatni. E tárgyban mi is felírunk, 's egyszersmind az országgyűlési tárgyak közé feljegyeztük. — Sopronyvmegye közöl-vén velünk küldöttségének az ausztriai és orosz udvarok közt kötött dunahajzasi egység iránti véleményét; — ezen, igen érdekes adatokat fejtegető tudósítást, országgyűlési tárgyakkal foglalkozó bizottságunkhoz utasítók. Hasonló történt Pestvmegyének müegyetemét; Borsodnak papi javakat; és a Hajdukerületnek a görög n. egyes. szertartási könyveik magyarra fordítását tárgyzó, 's már országszerte ismert leveleikkel. Csanádvmegye értesítése, mi szerint jövő országgyűlésen indítványozni fogja: szüntetessék meg a hgprimás joga a királyi táblához 2 ülnököt nevezni, szinte az országgyűlési tárgyakban munkálkodandó (mert jövő decemberben szándékozik először össze-ülni) bizottsághoz utasított, azon kijelentéssel, hogy az elvet elfogadjuk. Ez alkalommal indítványoztatott: hogy a többi főhivatalbelitől is vétessék el a hasonló jog 's adassék át a kormánynak; ez indítvány azonban pártolásra nem talált. Pest vmegye a vakok intézete házában újabb fölépíthetése végett segedelmezésre hí fel, mely felhívása közhírré fog tétetni. Zólyom boldogult Ferencz király Libay által készített szobrának megvételére felszólító levele, a teendők sokasága miatt, pártolást nem nyert. Beregvmegyének eperfatenyésztre felszólítása azon határozatot szülte: hogy bevárjuk, mi sikerrel fáradoznak mások. — Nádor ő főhgének sürgetésére, hogy az 1840ki szabad ajánlásból megyénkre eső részt fizessük már meg, válaszolni fogjuk: mikép mi nem halogatásból nem fizettünk eddig, hanem mivel igazságosabb felosztás tekintetéből új öszszeírást rendelünk, mely még ma napig sincs végkép befejezve. — Ezen öszszeírást eszközlő küldöttség beadta tudósítását, melyből kettőt említek meg: a) a tőkepénzesek, ugy szólván, általában óvakodtak tőkepénzeik bevallásától, a mi jövőndőre is csak ugy lesz kikerülhető, ha törvény által kimondatik, hogy csak a betáblázott kötlevelek törvényes erejük. b) Némelyek (ez uttal még nem nevezem meg őket) részint egyenesen ellentették vagyonuk öszszeírását, részint ugy adták azt elő, hogy mindenki legalább 1/2nek eltagadását hinné: a bizottság tehát azon utasi-

tást kapta, menjen ki még egyszer ezen uraságok költségén, 's ha szükséges hit alatt is hallgassa ki tisztjeiket, 's úgy eszközölje az összeírását. — Az utaknak, fentartás végett, az egyes helységek közti felosztása kerülvén szőnyegre, előhozott: mikép a próbául felállított 12 uti ör nemellyikénél igen, de másoknál semmi siker sem mutatkozott, hihető a jobb vagy hanyagabb felügyelés szerint; azért indítványoztatott, tartanók meg még egy esztendőig azon uti öröket, próbául a nemesi pénztárból fizetve. Az indítvány megbukott, mert — mondának — illyesmit csak markális gyűlésen lehet határozni. Híjában adatott elő: hogy előfordult alkalomkor az agteleki barlang kideszkázását, kivilágítását, — ünnepélyes beszédek kinyomatását, minden markális gyűlés nélkül szoktuk elrendelni, 's így gyakorlatában vagyunk a nemesi pénztárról rendelkezésnek; híjában világosítá fel az elnök főispánhelyettes, hogy itt nem arról van szó, valami terhet vetni ki a nemességre, hanem csak arról, a nemesi pénztárból néhány száz forintot assignálni; — az indítvány megbukott. Megjegyeztük azonban magunknak, mikép mindazok, kik e' fizetést ellenzték, oda nyilatkoztak: miszerint ha arról volna szó, e' terhet országgyűlésileg elfogadni, az indítványt pártolni fognák. Óhajtuk, legyenek szavukhoz hívek, 's ne legyen alkalmunk őket sept. 17ki kijelentéseikre emlékeztetni. — Főispánhelyettesünk előadván: mily jó sikere volt a megye egykori azon rendelkezésének, miszerint azoknak, kik kö- vagy vályog- házat építettek (az előtt faházak divatoztak megyénk felső vidékén) bizonyos jutalmat adott, úgy hogy később ezt meg lehetett szüntetni, még is senki másképp nem épített, indítványozta: tennének a RR. hasonlót a házaknak cseréppel leendő fedésére nézve, — mely indítvány köz kedvességgel fogadtatván, elnökünk azon ígéretet tevő, hogy jövő novemberi gyűlésre a cseréppel fedésnek olesőbb módját fogja előterjeszteni. — Szentmártoni fixumaink november 15kére határozatván, azok első hetében közgyűlés is lesz, törvényszék december 6kán, évnegyedes gyűlés pedig december 13kán kezdődik Pelsüczön.

(Az adószedés ügyében.) A' Jelenkor 7dik számában a' megyei adószedés ügyében egy kérdés fordul elő, t. i. mikép lehetne a' megyei adószedők hűtlenségét akadályoztatni? E' kérdés valóban nagy figyelmet érdemel, mert becsület és pénz forog kérdésben, 's még is számos megye igen igen kevés figyelmet fordít e' rossz megelőzésére. Uraim! tudom én hol a' hiba, és mint kell ezen könnyen segíteni. A' hiba minden tisztli választás előtt történik. Nem figyelnek ti a' nemes megyék arra, hogy a' kijelöltetendő egyedeket bel és külsőképen idő előtt jól ismérnek, azaz: van e' bennök igaz becsületérzés, megállapodott kor, szorgalmas és takarékos gazdák e? nincsenek e' adósságokkal terhelve, mielőtt a' pénzkezelés rájuk bizassék. Ha ezekre szigorú figyelemmel leendének, biztosan állíthatom, hogy soha egy adószedő sem fog vádoltatni hűtlenség miatt, mert hamarabb találhatni száz ügyes szolgabíró, mint ötven hű pénzkezelőt; annál fogva javaslom, hogy a' mely megye jelenleg, vagy jövőendőben hű adószedővel bír, azt nem három évre, hanem örökösön válaszsza meg. Ipolytáji.

Biharmegye aug. 29kén. Nagy inség közeledvén hozzánk 's tájékunkra, ez évet az 1815 évi éhségeshez hasonlíthatjuk némileg, mert iszonyu szárazság lepelt meg bennünket; a' mult 1840ki őszszel majd semmi őszi vetést nem tehetünk a' sok eső miatt, tavasziban bizván, az emberi emléket meghaladó nagy szárazság miatt megcsalatra majd semmi sem termett, elveszett, elasztott. Egy kereszt búza egy vékát adott 's ép azon földön, hol másszor 26-30at arattunk, most 4. 5. keresztet nyertünk, így tehát 4. 5. vékát. Kukoriczánk kisült. Az alma, körtve őszszefonnyadt a' fán, 's ezt is a' darázsok kiették vagy lehullott. Marháinkat sertésinket egyik vásárral a' másikra hajtogatjuk, senkinek sem kell kivált ha sovány, mert a' mező mindenütt kisült, makk mindenütt lehullott. Adja isten csalátkozzunk, de mi nagy drágaságtól félünk, már mostis 6 frul 10 — 12 fra emelkedett a' búzának, 4 frul 9 — 10 fra a' kukoriczának köble. A' szőlőszemek is hullanak a' szárazság miatt, vizeink kiapadtak, őszi szántáshoz sem kezdhetünk. Környékünkön szinte szokássá vált, és napirenden áll a' gyujtogatás, az oláh pór nép boszuját égetéssel tölti; mult heteken minden más. harmadik nap tolvaj szó hallatszott éjjel, mert hol föld. uraságoknak, hol magok sorsu lakostársaiknak szénájokat, ház vagy egyéb épületeiket felgyujtották, és így egymás inségét csak nevelik 's tetézik akkor, midőn nagy drágaság miatt az éhség szinte küszöbön kopogtat. Pedig több idő kívántatik, míg ezen nép szelidebb csinosodást nyerhet! —

Gyöngyös nyarutó 3 tén. Hoszszas távollét után hazatértemkor úgy találám, hogy a' földi dolgok közt, kivételül, egyedül csak (?) Gyöngyös nem változik. De mielőtt róla szólnánk, még előbb valamit. Már utamra készülőt foglalatosságom a' miskolci korona című vendégház előtt tartóztatott vissza, midőn pompás négy sárgáján száguld ki egy tiszt annak kapujából, 's a' széles utcán hatalmas ivet kanyarodva, a' még akkor árusokkal elfoglalt járdára hajt. A' járda szélén egy alig két éves kised áll 's a' lovak a' gyermek felé haladnak, még egy lépés, 's a' gyermek elgázolva hever a' lovak lábai alatt, de a' ló kitér a' gyermeknek 's a' kocsi alig arasznyi távolságban, az őszszefutó nép feljajdulása közben, mellette robog fel. — Azon sok megjegyzés után, mik általában ezen urakról 's különösen a' sárgákat kormányzó dandyról tétettek, nincs mit szólanom, 's mint azon jelenet alkalmakor a' vér ereimben 's a' szó ajkimon elfogyott, úgy e' pillanatban tollam elakad 's borzadás fut végig tagjaimon. — És e' jelenés engem a' kisedovó intézetekre emlékeztetett 's elszomorodtam, hogy Miskolcz 's vele édes hazánk' több népes városai is ez intézetet az emberiség és haza nagy kárára, még mindig nélkülözik. — Tegyük, minthogy már a' nap szükségétől elfoglalt aszszony kisedet is magával vinni kénytelen, 's a' ló gazdájánál nem okosabb és a' gyermek, az anyának tán egyedüli gyermek e' eltiportatik: ki adja viszsza gyermekét az anyának? Egy kisedovó intézet illyektől megóhat 's azon lelkes szöveg mellett, mellyek az intézet érdekében emelvék, gyöngyszavam tölőszeg levén, itt csak azon hitemet akarom nyilvánítani, hogy a' mis-

kolci casinó általam is igen tisztelt derék elnökének buzgósága, a' sikerteljes kezdet után illy intézet felállításáról biztosít. E' hittel keblemben utaztam el 's Kápolnán keresztül, hol a' haszonbérlet, természetesen az utazó' rovására 's rövidségére, 4000 frt árendát fizet, a' felséges Mátra alá értem. — Gyöngyös még alig ismértes, neki egy ismértelőre van szüksége, 's midőn eddig Gyöngyösről többnyire azt olvastuk, hogy báloz és tánczol, gondoltuk a' hamvazó szerda majd elhozandja részére is azon napot, mellyen bűnbánva gyónja meg vétkeit 's tárt keblébe tekinthetni enged. De áldott sötétség vonta fátyolát fölébe 's mi eddig róla többet alig tudhattunk, minthogy báloz és tánczol. Részemről, legjobb akaratom mellett sem tehetek egyebet, mint napi életünk-ből néhány vonást közleni; — hatósági beléletünk' festésére 's tömérdek hiányink' felfödözésére Izraelben jártasbakat hívta fel. — Gyöngyös szabad város, 's mint mindeniknek szabadságruli fogalma egyediségétől függ, úgy Gyöngyösnek is aruli fogalma saját szerű. Arany szabadságát a' korlátlan inertiában leli 's e' miatt akad itt és ott és mindenütt az ember hiányra 's káros tespedésre. Részletekre, ezek localis érdeke miatt, nem boesátkozom, csak reményem fejezem ki, mellyel fogva hiszem, hogy Gyöngyös újjászületése is bekövetkezend. És így átkozott rossz köveztünkéről 's az utcáinkat disztelenítő 's évről évre mind inkább növekedő szemétdombokról hallgatok, hisz' mind ezek csak e' sekély ségek, mik csak az utazók' szekereit 's a' gyalogok lábait veszélyeztetik és mik csak botránykoztatnak. Látna ezt 's városunk' indolentiáját tapasztalva, akaratlanul is azon gondolatra jut az ember, hogy városunk kikövezésére a' eszmadiák 's kerekgyártók vá lalkoztak. — Hogy casinónk van, azt el kell minden ember fiának hinnie, mert a' casinói épület homlokzatán roppant betűkkel kitűzött „casino“ felir. eziránt nem hagy kételkednünk, 's önkénytelen is azon gondolatra vezet, hogy ez a' tagokat tán casinóba járásra vagy részvényeik' fizetésére figyelmezteti. Ez most a' belforradalom magvait hordja keblében 's kívánom, szebb jövőnek nézzen elibe. — Színházunkban vagy is a' színi előadásokra átengedt casinói teremben most, Baky ur igazgatása alatt, egy kised, 's meglehetősen rossz társaság rontja a' levegőt, 's az illy multságban ritkán részesült közönségnek kevés élvezetet nyujt. Istenem! mikor lesz állandó színháza Gyöngyösnek! Én szeretem hinni hogy lesz, 's csak akarat legyen, ez az erők' hiányán nem fog megtörni. Mert midőn Gyöngyös illy silány előadásokat is nem esekély részvétellel látogat, midőn a' felsőbb coteriek érezve egy jó állandó színház szükségét, azt zártkörbeni előadásaikkal pótolni ügykeznek, csak erősítik bennem a' hitet, hogy, — lehet. Szilárd akaratnak minden lehető. Mint említém a' felsőbb létkör' fia' 's lyányai egykét francia darabban léptek fel; és ha mondom hogy darabban léptek fel, mondanom sem kell, hogy a' fellépők magyar hölgyek és huszárak voltak. De hát kinek játszottak — fogja kérdeni az olvasó — hisz a' francziául eszegegőket senki sem ért? Est modus in rebus! A' szemes néző, a' publicum' hóna alatt több apró zsebszótárt vehete észre; mi végett? azt nem tudom. —

Szigetöszelő 19. Nevezetes jelenetnek, ritka örömmünepnek valánk tanui, ugyan is: a' helybeli reform. Lyceum előljárósága a' S. Patakra vitt, 's a' hegeli philosophia ismertetése által feltűnt derék Szeremlei Gábor helyére hittanoktónak elválasztott Lugosy Józsefet, a' magy. academia I. tagját 's a' keleti nyelvek' nagy buvárát ma iktatta új hivatalába. Az ünnepélyt számos és fényes hallgató (kikhez Szigetnek a' nemzetiséget melegen ápoló szép keblü hölgyeit is kell füzniünk) diszkoszorujában Kovásy Illés iskolai gondnok nyitotta meg, 's miután, érintve néhány szóban a' vallás jótékony eredményeit az ifjuságra — a' nevezett új oktatót a' jelenlevőknek felmutatta volna: ez szövegbe lépett, 's tartalomdús beszédben értekezett a' jelen nevelésről, annak némely felületességeiről, 's az általa követendő nevelési rendszerről; elmondta továbbá, miképen korunk átmeneti időszak, hol realismus és humanismus ellenséges arcezal állanak egymással szemközt; végre — de ki tudná egy parányi füzetkébe szorítani azon egyiránt szép és mély értekezésnek drága virágait? megmutatta, hogy a' tudományok egymással szoros rokonságban vagnak, 's hogy ki a' fő célhoz, a' tökélyhez kíván közelebb jutni, 's nem akar fattyú műveltség' áldozata lenni, annak nemesak egy kis kenyér-tudományt kell uti társul választnia. Beszédét — mellyben a' többek közt magát tanulóik barátjának, első tanuló társnak nyilvánította — az ifjuság' szemeiben csillogó örömkönyűk, 's szűnni nem akaró éljenek követték. — Befejelte az ünnepélyt a' Lyceum jelenlegi igazgatója a' tisztelekű, 's minden szépért, jóért nemesen érző Pap János (az olvasó társaság alapítója) rövid beszéde, kérvén abban az ifjuságot az erköles és szorgalom utján haladásra, tisztitársait pedig a' jó egyetértésre, kitartásra 's a' közjóérti együtt munkálásra. Valóban a' szigeti ref. Lyceumra szép jövőndő várakozik, mert benne a' felsőbb tudományok professorai mind lelkesek, ohajtható azonban, hogy az alsóbb osztályoknak némely fergesei helyett is illyeket nyerhetne intézetünk! Terebesy Samu.

(Népevelési akadályok a' reform. hitvallásuaknál, tekintettel a' haza hitszónokihoz intézett szövegére.) Tagadhatlan, hogy a' magyar nemzet átlátta azon kétségbe már nem vonható igazságot, mikép valamely nemzet igazi ereje értelmesei 's tanultai minél nagyobb számában áll. Ezt könnyű átlátni csak onnan is, hogy napjainkban egymást érik a' serkenő 's figyelmeztető iratok a' népevelés és iskolák ügyében. Honi hírlapjaink is mint e' szent ügy meleg baráti örömet engednek tért minden olyan cikknek, melly a' népevelés érdekében iratik. Én is ide szántam jelen cikkemet, általa a' szent ügyet céljához, csak valamikével is, közelebb vezetend. Én a' reform. hitvallásuaknál két fő akadályát látom a' népevelésnek. Első e' canon: vocatio et dimissio est penes plebem; második a' nagy szegénység, mellyben néptanítóink vannak. I. Nálunk magyarországi reformatusoknál rendezett consistorium nem levén, mint Erdélyben, maga a' nép választja 's bocsátja el lelkészét, melly jogával miként él viszsza, részletesen előadni, ez elomon kívül lenne. Elég legyen ennyit mondanom, hogy leggyökeresb baja a' reform. papságnak amaz észti, igyekezetet, kedvet előlő 's tudományt kigunyoló canonban: „vocatio et dimissio est penes plebem“ van. Ez fel-függeszti őt munkapályáján, lelkét elcsüggeszti, szívet megkeseríti, a' goromba, tudatlan pórnak rabjává teszi. Ezért elegenden vannak, kik hogy népszerűek, kedvesek legyenek, a' legzajosabb pór multságokban részesülnek, mikor a' bib-

liás ref. kasztja lezkezt ki. *) N okát ad ránylag rész kez hetős ne menthet től függ esudálk künk n nel egy vol, ige dom két lők önk avultak esethen lyök ug közeleb a' papb kor boe mi a' to ni é, h viszszav ben ige gondvis mellybe istenitis szét ne mi hatá mában morú h l s kör gényesé nevelni a' népis raják- holott r viselöt tanít s toznak harasz ket me tartassu nagyob haza h helyzet va ann lett hir 's a' t. tól a' szereno liltak- nemes jövedel közölün nek szá den Ri ur hité pedig l — Hat ennyit nevelés családy még e' gondol szerű jövedel domán zönség vasnók Orómm lam m sas ig rezheti sok ta család bad of nagyo földmü roboto év mu lán vo jét; h vái bi gyéké tudóst kat ú oka, Volnár de mo És ez minde *) F b v s **) S a **) t m

liás reformatus ember bortól nehezült fölvel a legfurfangosb szósorokat szakasztja ki a bibliából minden összefüggés nélkül, az ő kedvétől függő papja leckéztetésére, mire ha nem tehető, a dozsolók gnykacajja közt csufolja ki. *) Nem régen egy tanult ref. férfi katolikussá ion, mondjak lépésének imez okát adá: „a reformatusoknál szorgalmam 's tudományos fáradozásimhoz aránylag jutalmat nem kaphatok, mert a jutalmazás joga nem az intelligensebb rész kezében van; de ezen kívül ha valamelyik egyházban két vagy három tethős nemesnek, vagy pórnak nem tetszem, tudományom 's feddhetlen életem nem menthet meg a hanyatas veszélyétől.” És ezen ingatag helyzetet 's néponkény-től függést mellyik reform. ember merné tagadni? De többet mondok — a min csudálkozni is fog az olvasó közönség ügyeinkkel kevésbé ismerős része — nekünk nemes törvényünk, a mihez biztosan lehetne támaszkodni: nekünk ügyeinknél egyedül csak nagylelkű bíránk igazságszeretetéhez lehet folyamodnunk. Távol, igen távol legyen tőlem, hogy lelkes bíránkat sértsem, de még is bátorkodom kérdeni: kívánának-e ők oly társaságban hivatali viselni, hol a felügyelők önkényet áthághatlan törvények nem korlátozzák? Ugynevezett canonik-elavultak, főgyűlésink koronkénti határozati ingatagok, egymással ellenkezők, sok esetben mellözhetők, 's a hatalmasak akkor török szegik meg, mikor szeszélyök ugy hozza, ezenkül nem ritkán kétségbeejtők is. Nevezetesen csak most legközelebb is azt olvastuk a dunamelléki egyházkerületi határozatok közt, hogy ha a papban canon-elleni vétség és szolgálati tehetetlenség van, akkor bocsáttassék el. Egy hajdúról nem jobban gondoskodnak-e földesurak, mint mi a tehetetlen papról? Nemes-e honunkban még elég koldus? Nem csudálhatni-e, hogy a protestantismus alapjában nem rendült meg honunkban; hogy több visszavonás, zabolátlanság nem történik? Én ezt uraim! nem annyira a különben igen derék lelkes kormányzóknak, mint a fölöttünk örködő különös isteni gondviselésnek hiszem köszönhetni. Van Tolnavármegyében egy reform. egyház, mellyben, ha nem csalódom, egy évvel hosszabb időig nem volt rendes pap és istenitisztelet a híres vocatio rovására, mivel az egyháznak imádott fiatal lelkészét nem adta meg a consistorium. A canon az egyház mellett, a consistoriumi határozat ellene szól. — Midőn Ribianszky tőlünk a Jelenkor jun. 2ki 44ik számban oly ékeztet nyelven korapostolságot kívánt, kétségkül nem ismérte nyomorú helyzetünket, melly pedig minő nagy akadály legyen a népiszkolakra ügyel-s körül is, mindjárt megmondom. Tegyük fel, hogy mindjárt kimutatandó szegénysége mellett csakugyan kiképezi magát a reform. pap, és tud is, akar is nevelni, felügyelni, de a canon ez akaratot előli. Ime az adat: megjő hozzánk a népiszkoláról a tyailag gondoskodni szokott megye szolgabirája 's kérdi: Járatják-e a szülők gyermekeiket szorgalmasan iskolába? Mi feleljük: járatták, holott nem járatták, de mellyik szegény reform. pap merné az öreg birót 's gondviselőt bejelenteni a szolgabirónak? Kérdi tovább: Megfizetnek-e pontosan a tanítást? Mi ismét igennel felelünk, holott nem igaz, de mivel előkelők is tartoznak, nem merünk szólni, mert ha igazat szólunk 's ránk egy pár előkelő megharagszik, a szolgabiró és consistoriumunk canon szerint nem képesek bennünket megőltalmazni, 's hogy az egyház békessége, mint szokták mondani, fenntartassék, a papnak mozdulni kell. Ez egyik oka, miért nem lesznek a nagyobb nemes családok gyermekei nálunk papokká? II. Ribianszky, mint a haza hítszónokhoz **) intézett szózatából látszik, a reform. lelkészek gazdasági helyzetét nem ismeri, mert állítja: „Önök el vannak látva 's el kell lenniük látva annyi jövedelemmel, hogy magok 's családok, kiknek van, táplálása mellett hirtlapokat (?) olvashatnak, 's megszerezhetik a korszerű nevelési könyveket 's a t. Olvasta-e Ribianszky ur! az erdélyi napló lelkes és el nem fogult írójától a demsusi oláh papnál történt látogatást? Mit érzett 's gondolt, midőn azon szerencsétlen néptanító társunkat amugy pörén szülvásában kaszálni olvasta? Találtak-e szívében viszhangra a napló írójától ezen látogatás után feljegyzett 's nemes lélek sugalta szép szavak? Koránsem vagyunk edes Ribianszky ur! oly jövedelemmel ellátva, mint a körülményinket ismerelének velük, sőt legtöbben közülünk csak előleges szükségeiket fedezhetik. Ha itt helye volna, pontosan tudni számolni jövedelmek 's kiadásimról, most azonban elégedjenek meg minden Ribianszky urral tartók azzal, hogy őket egy elhunyt nagy tekintetű reform. ur hitére teszem figyelmesekké, ki a reform. papokat koldusoknak nevezte, és pedig hihetjük, hogy meggyőződésből, mivel körülményeiket közveden ismerte. — Hát felteleknyi föld igen ismeretes mivelés mellett (mert legnagyobb rész vagy ennyit, vagy ennél kevesbet bir) olyan elég-e, hogy ebből hirtlapokat, korszerű nevelési könyveket, ezek mellett hivatalunkra szorosban tartozókat szerezhettünk, családunkhoz illő ruházatot vehettünk, és legalább egy eselédet tarthatunk? Ha még e féltel-knyi föld terméséhez 30—40 pozs. mérő rozst; 60—70 váltó for. gondolunk, elmondám akaratom ellen nem a legszegényebb, hanem a közepes reform. egyházakból járó papfizetést. Meri-e állítani Ribianszky ur, hogy ennyi jövedelmet 7—8 tagu család fel nem emészt? Mi azért a mai idő ruházati 's tudományos készületi kívánatit igazság-szeretettel és részrehajlás nélkül itélő közönségre bizzuk eldönteni, vajjon van-e igaza Ribianszky urnak? Örömmel olvasnók a korszerű nevelési könyveket, de nálunk ingyen-könyvtár nem létezik! Örömmel vennék jó könyveket, de nincs rá tehetségünk! Több paptársimtól hallám már rozszaladni, hogy némelly koszorúzott munkákat a magyar tudós társaság oly magas áron ad, mellyen a szegényebb sorsú olvasók meg nem szerzhethetik. Legyen példa Edvi Illés urnak koszorús könyve! öt váltó forintt igen sok tanító, igen sok szüle erszényeiből nem kerül! ***) A reform. lelkész mint családos ember sok tekintetben boldogtalanabb a földmivelőnél. Neki nem szabad olesó szürben járni, hanem úrias öltönyben, holott nem ur, (mindig a legnagyobb részt értem) és a vele hason birtokú pór ebben nincs korlátozva! A földmivelő neveletlen fíja apja hunytával ben maradhat a telekben, ha anyja a robotot teljesíti, vagy teljesíteti, de nem a neveletlen papi az egyházban; neki év mulva ki kell vándorolni onnan; és ha tiszteletes edes apja elég vigyázat-lan volt hasznos korszerű nevelési 's egyéb könyvekért áldozni jövedelmekéért, bízonysan földön futók lesznek, mert mi a demsusi oláh pappal majd egy gyékényen állunk, és most hiszem el már, mit hajdan tanuló koromban egy öreg tudóstól hallottam, de akkor nem hittem, hogy „a reform. lelkitanítókat úgy nézhetni, mint a reformatio elő mártýrait.” Ez másik oka, miért nem lesznek a nagyobb nemes házak gyermekei nálunk papokká. — Volnának érsekségek, püspökségek 's a t. hiszem hogy akadnának egyedek, de most illy ingatag — illy nyomorú sorsra mellyik uratya tisztán gyermekét? És ez — akármint mondjanak is nagylelkű pártfogóink állapotunk szepítésére, mindenkor igazi próbakő maradand. Én midőn szegény tudós protestans papot

hallok vagy látok, csudának tartom 's nem akarom hinni, mert hiszen — gondolom — mikép lehet az, ha csak családját meg nem lopta? Mert midőn a reform. papság legnagyobb része illyen előadtam szegény: önként következik, hogy tudatlan is legyen, legalább tudatlanabb mint a tudományos haladás idejében tölük várható, mert korszerű jó könyveket nem szerzhethet; így marad ismeretlen az újabb 's ezerszerűbb nevelési rendszerekkel: így lesz alkalmatlan iskolafelügyelő. Ezért ne nehezítsen Ribianszky ur az öreg predikátorra, kit csak sajátulni lehet a népnevelés barátának, de hisz öreget nemesak mus umban, hanem a zöld asztalnál is láthatni. A látható világon minden alatta van a hanyatlásnak. A terebélyes tölgy évek mulva lombatlan lesz, 's nem adhat árnyas nyughelyet a tikkadt vándornak: az ember is majd így van. A ki most helyét betöltve fáradhatlan szorgalommal munkál a tudományok térmezején, majd évek mulva kifárad, testben-lelekben elgyöngül. A ki most minden ujat kapva kap, majd későbbben kételkedő lesz valami elfogadásában 's életkora előitéleteiben botorkál 's akadoz. Így lehet ám sorsa amaz 1792dik évi öreg debreczeni diáknak, a ki miatt az egész honi paptestületet amugy praeceptorai hangon leckéztetni, vastag bőrü arcot mutat. Mert mi, tessék meggyőződni R. ur! a mennyit megtehetünk szívesen megteszünk, annyira, hogy ha szinte öreg reform. papot állított is szegénykőre, iskolánkért pirulni körülményinkhez képest legkevesebbé lehet okunk. És ha néhány lélekben öreg felügyelő találattik, ennek okát ne bennök keressék. Felszólításokat, epés rovatokat közre bocsátni a legteljesebb ismeretekkel bíró is képes, de nem kellene ám feledni, hogy rólunk reformatusokról csak az isten és magunk gondoskodunk. A nevelt hazafiáknak hasznát veszi a haza, és van-e országos intézetünk? Tudja-e Ribianszky ur! hogy csekély di-junkat a szegény pór adója mellett mily hiányosan fizetheti? Tudja-e hogy vannak földesurak, kik a tanítói földéért a szegény pórral robotot szolgáltatnak, még pedig holdjától 7 napot? 's a t. 's a t. Bezárom már soraimat azon szomorú jövődeléssel, hogy nálunk reformatusoknál jelenhelyzetünk mellett soha sem várhatni a pappól korszerű népiszkola-felügyelőt; a mesterekből korszerű tanító (mert ezek is sorsunkban osztoznak) míg ingatag állapotunk meg nem erős-bíttetik, fizetésünk meg nem javíttatik. *) Irhatnak fölíantnyi felszólításokat: epés guyokat, mi hallgatni és szegény családunkról gondoskodni fogunk. Sem paptól sem mestertől nem kívánhatni, hogy a nevelésben hanyag születek erkölcsi kinszerítésen kívül kötelességükre szigorúan szorítsák, vagy be is jelent-sék, mert kényerőt mindenik kockázattalja. És midőn ön R. ur! korapostolságra szólít fel, eszközöljön korszerűbb fizetést **) mentse meg a pórönkénytől. ***) Ne legyünk gyermekileg félénkek a hierarchiától, mert annak semmi egyéb alapja, mint a fölösleges gazdagság. — Egy öreg reform. pap.

Mármaros Szigetb. sept. 13kán. A tengeri-szedésnek e napokban tökéletesen vége leand, holott máskor oct. közepe előtt ritkántörték. E tájon a tengeri-termes közepeszerűnél jobb, a z a b és tatárka is megfethetős, Huszt város határában pedig oly nagy áldás vagyon a tengeri termésre: millyenre a most élő emberek nem emlékeznek. Szigeten a kertekben levő szőlő, tökéletesen megérett és ritka édességű, ellenben a burgonyához kevés a remény, apró mint a dió, 's az ize keserű. —

(Ünnepdisztelenítő ingerkedés.) Külső-Vath (Veszprémmegye) sept. Sán. Félév előtt hirtlapjainkat leginkább a vegyes házasság — ujonczállítás és panszlavismus ügye foglalatostokdatá; most szorgalmas levelezők az ágostai, és helvét vallásu conventekről tudósításai özönével árasztják el azokat, a pesti hirtlap szerkesztője pedig uj epochát ígérő uniójának kedvezenceszmejjével tölti be a nagy hazafi gr. Széchenyitől megrótt vezérczikke tág helyeit, szóval jelenleg a protestantismus ügye van szőnyegen, mert ha a katolikus rész em-lítettik is amugy odavelőleg, legfeljebb azon oldaláról tüntetik az olvasó közönség elibe, hogy ezt a ref. vallásu lakosok miveltség 's tudományos tekintetben is jóval fölülmulják — Társalkodó 71. sz. — vagy hogy az ájtatos alapítványi javak jövedelmeit kirekesztőleg magukféle nyája nevelésére használják. — Mi szívből ohajtanók, ha ezen ügybarátokat a legujabb korszakban a győzedelmes toryk ellenébe angol honba tehetnők át, mert ezek, 's kivált azok, kik az áldás-megtágadás és duplex beneficium ellen meggyőződésből harcoltak, ott a fanaticus Ryderféle lelkészek tettén véres boszut állanának; azon vakbuzgók ellen, kik több szót bérnököt egyedül azon egyszerű oknál fogva, mivel katolikusok, koldusbotra juttattak, az 1647: 14. törv. súlyát egész kiterjedésében alkalmaznák, sőt a korszerű izgatót O' Connellt is nélkülözhetvén által utasítanak Magyarországra, hol izgatóra szükség nem levén, ha talán újságzerkesztésre szánta is el magát, nem egy oldal, hanem általános vezérczikket írta. De a napirenden levő tárgyhoz a katolikus résznek köze nem levén, belé sem avatkozhatik, hanem 18. százados vallásának törvényes birtokát élvezve csak akkor, jajdul föl és számlál vértanukat ha ebben méltatlanul háborgattatik, erre azonban jelenleg a kisebb surlódások dacára sem szorul, mert habár hébenkorban az itt ott előfordulni szokott vallási türelmetlenség ellen nyilván föl szólal is, egyedül azért teszi azt, mivel a megpendített unio korszakában, a szeretlet ezen igényelt századában az illyes ingerkedésektől is méltán mentesítve ohajtna lenni. — Épen ezen létesülni készülő unio eszméje és a szeretlet dieső időszaká forgott agyunkban K. Vathon létünkben, midőn f. hó Sán, azaz kisasszony ünnepén délelőtti órákban, épen a kath. sz. egyház mellett ostordurrogások kíséretében láttuk elhajtani N. N. L. ottani evang. haszonbérlo béreseit, kik, mint a hosszú oldalú szekerektől gyanítottuk, takarmányt készítettek hordani, véleményünk nem is esalt, mert midőn a kath. hűvek legnagyobb számmal seregettek egyházukba, ismét megérkeztek, és pedig még botránkozottabb ostordurrogások közt az érdeklött eselédék rakott szénás szekereikkel, 's mintha különös utasításuk lett volna, a kath. paplak-nál kezdve mindaddig durrogattak, valameddig ki nem fáradtak, azon edes ön-

*) B(ajkay) E(ndre) urtól igen szép, hogy nemesak napdiját nem vesz papi gyűlésen, de még írószereket is maga költségén tart; de ő ezt megteheti, mert ur, hanem miért kíván az esperesekkel díjokul lemondani!! Nem hiszem, hogy ezt lelkes világi uraink javálnák!

**) Alig hiheti a t. ez közönség, hogy a dunántúli egyházkerületben az esperesség, melly papjait most is régi rozsz pénzben, nem ezüsten fizeti. Főconsistoriumunk ezt tudja, van is határozata az ezüst fizetés bevitelére, de némellyeknek tet-szik ezt el nem fogadni.

***) Mit követ el a tudatlan nép gyakran papjával, szépen leírta Péczeli József így kezdődő versében: Sok faluk bánnak így érdemes papjokkal. A mint nem kén bánni borjú-pásztorjokkal 's a t. Lásd lelki pásztori gondviselés. Készítette Tóth Ferencz papi tudományokat tanító professor 1806 — 29dik lev.

*) Ezért Ribianszky ajánlása el nem fogadható. Különös is ezt kívánni tőlünk, holott bizonyos adatokkal bebizonyíthatnók, mikép sokan ttes uraink közül szegyenlenek velünk társalgani, és mi még is pórral társalogjunk, azt társalgási esinra oktassuk, 's így mi diszes társalgást hol tanuljunk? A pórna! A beküldő.

**) Szóalkotáshoz ugyan keveset értek, még is a hítszónok szót rozszalalom, csupán azért, mert a keresztényen pap fogalmát nem jól adja ki, mert mi nemesak hit, hanem erkölcsszónokok is vagyunk. A beküldő.

***) Pedig az akademia könyvein nem nyerekszik, legfeljebb kiadási költségeit kapja meg a munkának, ha t. minden példányt elküldnek. A szerk.

tudatban látszottak lenni, hogy magokat katolikus atyjokfiain e' hétköznapi ünnepjük miatt kellőképen megboszulták. Hogy ezen kihágások nálunk több helyen is napirenden vannak, köztudomás, 's hogy mind ekkorig nem gátoltattak talán onnét magyarázható, mivel panaszos sem volt, pedig az 1647: 14. t. kedvezéséből a' katolikusok sem kizáratták, mert ha ezen kedvezőtörvény egyoldalú marad, inkább ohajtanók a' törvénykönyvből kitöröltetését, csak azon okból is, hogy ezen vallási ingerkedések épen a' szeretet ezen dicső epocháját meg ne homályosítsák! Egyébiránt a' katolikusok is békesb vallási gyakorlatukat az egész tökéletességre hozandó szeretet korszakától, az unio létesülésétől várván, addig is minden esetre föntartják a' föntartandókat. Martonfalvai István tb.

G y a p j u ü g y. Néhány nappal ezelőtt végződött Londonban egyike a' legnagyobb gyapjувásároknak, melyben mintegy 21 ezer köteg vagy közel 60 ezer mázsa gyapju volt. Ez esztendő nyolcz első hónapiban 15millió font gyapju vitetett Ausztráliából Angliába és így három millió fonttal több mint a' múlt évben. Belga és francia gyapjukereskedők először jelentek meg e' vásáron és nagy mennyiséget vásároltak. Dologhoz értők ítélete után a' német gyapju és így a' magyar is kevés esztendő múlva nélkülözhető lesz Angliában. Már e' faj most is csak léhán kelt, mivel az ausztráliai jutányosabb, és a' bevétel Montevideoból, Buenosayresből, a' jó remény fokáru és másunnan tetemesen növekszik. E' hó elsőjei általában 43millió font gyapju vitetett be Angliába, a' múlt évben pedig 33millió. Gyapjutenyésztőink azért erős versenyhez készüljenek, mely a' mint a' dolog áll, hamarabb bekövetkezik, mint reménylenők. Igen hihető, hogy a' bevétel Ausztráliából 5 esztendő múlva 30 millió fontra fog emelkedni. —

Spanyolország.

(Hirlapi bajok. Elegy.) Madrid, sept. 6ikán: „F. hó 1sején a' „Cangrejo“ mérsékpárti lap szerkesztő hivatalát több fegyveres nemzetőr támadá meg, állítólag Espartero ellen mondott némely kellemetlen dolgok miatt, mivel azonban a' szerkesztők nem valának honn, tehát eltávoztak, 's este nagyobb erővel tértek vissza, a' lap kihordatását gátlandók. Kiviláglott utóbb, hogy az egész zavargást a' „Patriota“ szerkesztője okozá, 's azért a' „Cangrejo“ szerkesztője azonnal oda sieté és elégtételt követelt; Prato főszerkesztő azonban elég gyáva volt magát e' veszélyes dologban is csupán segédjére Pascualra bízni, ki a' Cangrejo szerkesztőjével kardra szállván több sebet kapott. A' hatósági elnök ótalmába vevé a' Cangrejo szerkesztőjét, 's ezért a' ministerségtől feddést kapott, minél fogva hivataláról azonnal lemondott. A' katonai lapok és írók ellen most üldöző rendszert gyakorol a' kormány, 's teljességgel nem akarja tűrni, hogy mások véleménye az ő nézeteivel ellenkezzék. — Cartagena, Cadiz, Badajoz, Coruna erősségeken a' kormány nagy sietséggel dolgoztat, 's több hadihajót készített föl, mint mondják, leginkább azért, mivel Krisztina részről veszélyes ármányokat vár rövid idő múlva kitörésre jutni, ámbár bayonnei utjáról már lemondott az özvegy királyné, mit párthivei igen sajnálnak, kik azt hitték, hogy oda jöttével a' polgárháborút megújítani szándékozik. — Arguelles gyámnokai hivatalra lépése óta már csupán a' ministerség közbenjárta mellett levelezhet lyányával az özvegy királyné, ki könyomatú arcképe egy egy példányával ajándékozá meg azon cortestagokat, kik a' gyámsági kérdésben mellette nyilatkoztak. —

Anglia

(Hivatalos nyilatkozat Amerika ügyében. Elegy.) London, sept 15ikén: „Graham belminister dorchesteri választói előtt többi közt ezeket mondá: „Middön külföldi viszonyinkról szólok, oly kérdés tolul elmém elébe, mely súlyos aggállal lep el, 's e' kérdés amerikai viszonyinkat tárgyazza. Jelen pillanatban egy britt alattvalót gyilkosság miatt vádolnak, 's talán el is ítélték már őt. Élete nagy veszélyben forog. M'Leod az angol kormány felhatalmazása alatt cselekvék, 's szabadon bocsáttatása még is siker nélkül szorgalmaztatott, és nyiltan megvallom, miszerint igen rendkívüli ügyességre van szükségünk, hogy a' háborút Amerikával elkerülhessük. Senki nem sajnálná ennek kitörését annyira, mint én. Oly néppel kellene majd háborút viselnünk, mely tőlünk származott, mely saját anyanyelvünket beszéli. 'S ez okbul legforróbb imádságom tárgya, hogy józan politika által e' háborút elkerülhessük.“ — A' gabonatörvény elleni izgatás napról napra komolyabb szint ölt, 's Londonban legközelebb nagy gyűlést szándékoznak ez ügyben tartani az izgatók. — Az új ministerek ujonnan megválasztottak már ismét alsóházi helyeikre, 's úgy szólván nem is találtak komolyabb ellenzésre a' whigek részről. — A' Sun szerint Peel a' parlament összehűlése után azonnal 9 millió font sterlingnyi kölcsönre kérend meghatalmazást, hogy a' kormány minden zavar nélkül fűdözhesse a' legszükségeseb költségeket. — A' jamaikai gyarmatokban nyugalom uralkodik. —

(A'parlamenti üléseket februárig szándék elhalasztani.) Az alsóházi ülésben sept. 16kán Peel jelenté, miszerint a' mostani ülés alatt a' kormány semmi fontosb tárgy vitatásába nem kíván bocsátkozni, hanem a' pénzügyi intézkedések után azonnal februárra halasztandja el a' ház üléseit. Erre Russell, ki az ellenzési oldalon Peel helyét foglalá el, így nyilatkozá: „Holnap nézeteimet szándékom kifejtteni az ügyek mostani helyzetéről. Sajnálattal hallám az igen tisztesszólótul, hogy ez ülések folytában semmi nevezetesb indítvánnyal nem szándékozik föllépni, mert az egész ország rég óta figyelemmel kíséri már az ügyek mostani helyzetét, 's azért igen kívánatos, hogy a' ministerség minél előbb terjeszse elő nézeteit és elveit, mert a' parlament elnapollatása e' jelen körülmények közt nincs rendin, 's én azt hiszem, a' tisztessz minister saját szavait használva, hogy a' közérdeket nem kellene szenélyes tekintélynek fölládozni.“ —

Franciaország.

(Nyomozások Pappart ellen.) A' pairszék már parancsot kapott Pappart elítélésre, 's az eddigi vallatásokból kitűnt, hogy neve Quénisset, 's hogy már több kicsapongás miatt el volt ítéltetve. Vallomásai következtében több elfogatás történt. —

(Ujabb zavargások Parisban.) Sept. 17kén esti 7—8 óra közt a' zavargás ismét megújult Parisban; néhány elfogatás után azonban minden további merény nélkül oszlottak el a' rakoncátlanok. Egy hét óta majd mindennap megújulnak a' botrányos események, 's a' lakosság dologtalan része szinte örömmel várja e' zavargásokat, egymást kérdezelve az utcákon, hogy mikor kezdődik már a' hagyd el hagyd. A' kormány a' nyugtalankodó csapatok elszélylyesztésire eddig csak katonaságot és rendőrséget használt, a' nemzetőrséget pedig egészen mellőzte, holott ennek föllépte talán legalkalmasb lenne az ingerült kedélyek lecsillapítására.

Külföldi elegyhr.

A' khinai cs. rettentőn boszankodik az angolok győzödelmén, 's Keshent, ki felől azt hiszi hogy az angolok megvesztegették, derékon vágatja ketté, és minden tisztársait atyalfait személyválogatas nélkül parancsolja lenyakasztatni. — A' francia követ az egyesült státusok elnökéhez intézett nyilatkozatában kijelenté, hogy ha némely francia cikkekre nézve fölemelnék a' bevételi vámot, Franciaország kénytelen leend az 1822ki kereskedői szerződést, mely által az északamerikai gyapot 5 pcenttel szállítottat alább, megszüntetni. — Florenzben sept. 5kén Plowden pénztőzsér, egy itt letelepült angol, és Crook dr közt, ki a' toskanai udvarnál volt, párviadalra került a' dolog. Négy lépésnyiről löttek egymásra; és Crook dr halva rogyott földre. Plowden Modena felé futott, de elfogatott. Toskanában azt, ki ellenfelét párviadalban megölte, gyilkos gyanánt tekintik. — Mainzban sept. 9kén egy sörházban az idegen hajóslegények és osztrák katonák közt verekedésre került a' dolog egy felszolgáló némbor miatt, és ablakok, asztalok összetörtettek; az őrszem közbejött, mire a' hajóslegények elszaladtak, az őrszem pedig üldözte, és az utcán mindent letartóztattak, ki meg nem állott, sőt az olyan szurást, kardvágást is kapott, egy szabó, ki kis fjaért az utcára futott, több szurást és vágást kapott, és másnap kórházban meghalt. — A' khinai háborúra az angolok ugyanesak készülnek, majd minden Angliából jövő hajó ujonczokat hoz, Keletindianban minden gőzhajót a' khinaiak ellen készítnek, meg az induson járt kis vas gőzöseket is a' khinaiak ellen fordítják. —

A' luxenburgi biztosság Haagában a' német vámegyesülethez állás ellen nyilatkozott. — Hír szerint Silvio Pellico megholt. — Azon személyek száma kikének az orosz czár, fja házasságkor megkegyelmezett, 9755re megyen (?) — A' moszka czár Liegnitzbe megyen sógrával a' porosz királlyal személyesen értekezhetni a' keleti ügy felett, mely könnyen bonyolultabb lehet, mivel a' szultán folyvást nyavalyog, 's ezért az orosz déli hadsereg is mindig készen áll, 's Anglia és Franciaország is szaporítja hajóit a' levantei vizen. — Maurokordatos ministerelnök lemondott hivataláról, minek következtében új ministerváltozás lett Görögországban. — Az angolok mindent elkövetnek hogy az Eufrestest hajózhatóvá tegyék, az arab főnököket már arannyal nyerték meg részökre, kik ezentul legkevésbbé sem fogják akadályozni az angol fölfedező hajókat. Az eufrestesi vállalat főpontja Bagdadban van, miért oda az angol consul szolgálatára egy csapat sipahit parancsolt, és lakát kőfállal kerítette be. — Rumannbenyújtotta lemondását, miért az előljáró polgárság udvarlására ment a' királynak, kérendő hogy Rumann tenné vissza hivatalába, de be nem bocsáttatott, hanem azon választ kapta, hogy ha valamit akar, tegye írásba. A' hannoverai kormány tana szerint, kormány 's király egy, azért kormányértés annyit mint fölségsértés. — A' rabszolgakereskedés gyanujaért pörbe fogott Louise hajó kapitánya Hamburgban fölmentetett. — A' svéd Aftonbladet hirlap szerkesztőjét Strausz munkája fordítása 's kiadása miatt perbe fogták. — A' török nép most azt hiszi, hogy a' félholdat veszély fenyegeti, azért kezd kibékülni a' kormánnyal. —

Angol tiszték levelei szerint a' török tisztviselők rettentő zsarlást követnek el a' lakosokon kivált a' keresztényeken. A' hegyi lakosoktól minden eladott és vett ezikkért tizenkét pCentet vesznek, azaz a' néptől vagyona negyedrészt huzák el évenként. — Spanyolország Portugáliától kívánja, hogy minden áruak-tárt lávoztasson el a' határtól, melynek bevitelle spanyol törvények szerint tilos. — Kantonban 40ezer főre megy a' khinai katonaság száma, melynek dacos vi-séletéből látható, hogy nem sokára meg fogja támadni az angolokat. Csuzánban Stead angol kapitányt a' mandarinok és katonák agyonkövezték. Csuzán elhagyatását fölelemnek hirtelik a' khinaiak 's Elliot kap., bár már Pottinger ezr. van helyébe kinevezve, még egy kis hajócsapattal szándékozik Csuzánt meglátogatni 's elvesztett jó híret visszaváltani. — A' schweizi közgyűlés oct. 25ig van elhalasztva. — Az Anglia és Hamburg, Brema, Lübeck közt 1825ben létesült kereskedői szerződés kiegészítése végett pótlékszerződés kötöttet, mely aug. 3kán Londonban aláíratott, a' megerősítés pedig ugyanott 23kán kicseréltetett.

Anglia és Hollandia közt ismét szőnyegre került a' németalföldi-indiai kereskedés dolga. Ez, az 1824ki kereskedési szerződés magyarázása feletti vita melyet az angolok oda magyaráznak, hogy portékáikat bizonyos megszabott csekély vám mellett vihetik be, a' hollandok pedig a' csekély vámot a' hajókrul, nem a' portékákrul akarják érteni. — Romából hiteles kuttó után írják, hogy a' kölni dologt a' szent szék és Poroszország közt olyannak tarthatni, mintha már el volna végezve. — A' sz. atya Anconába fog menni, hol elfogadtatására nagy készület tesznek. Mint mondják ott 16 bíbornok, 's a' velencei patriarcha is jelen leend több más püspökkel és követtel. — Cialdi kap. megy Angliába gőzhajókat venni a' Tiberisre. — A' derék Welckernek most midőn Lipésen átutazott, a' diákok szövétnek világa mellett énekelték el szállása előtt Arndt ezen dalát: Was ist des Deutschen Vaterland“ és harsogó éjnt kiáltottak neki. — Tieck Lajos sept. 14ke estvéjén Sophokles „Antigonejét“ olvasta fel Berlinben a' színesztársaság előtt, mely darabot mint beszélik régi alakban karral együtt színpadra fogják vinni. Sokan előre csóválják rá fejeket, azonban nem sokkal neme-szebb e' mint a' hánytvetett aljas operák színpadra vitele. —

Gabonaár: Pesten sept. 28kán: pozs. m. váló garas: buza 170—200, ketszeres: 144—150; rozs: 120—126; árpa: 95—100; zab: 66—72; kuk: 95—120.